

BOSHLANG'ICH SINFLAR UCHUN MATEMATIKA FANINI QIZIQARLI O'QITISH METODIKASI

Otajonova Sitorabonu Shuxratovna

Osiyo Xalqaro universiteti

Umumtexnik fanlar kafedrası stajyor-o'qituvchisi

sitorabonu_shuxratovna@mail.ru

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarini matematika o'qitish metodlari, ularni qanday amalga oshirish, o'quvchilarga puxta bilim berishga, o'quvchilarning dunyoqarashini shakllantirish yo'llarini o'rgatish, matematika o'qitish jarayonida insonni mehnatni sevishga, o'zining qadr-qimmati bir-biriga hurmati kabi fazilatlarini tarbiyalashni ko'rsatib berish to'g'risida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: metod, metodika, taqqoslash, didaktik maqsadlar, malaka va ko'nikmalar, dars turlari, yangi maqsadlar, didaktik materiallar

ABSTRACT: In this article, the methods of teaching mathematics to elementary school students, how to implement them, to provide students with thorough knowledge, to teach the ways of forming the worldview of students, to teach people to love work in the process of teaching mathematics, It is thought to show the cultivation of qualities such as self-worth and respect for each other.

Keywords: method, methodology, comparison, didactic goals, qualifications and skills, lesson types, new goals, didactic materials.

KIRISH

So'ngi yillarda mamlakatimizda maktabda matematika o'qitish, ayniqsa, boshlang'ich ta'lim tizimida o'z ko'lamini va ahamiyatini jihatidan nihoyatda katta bo'lgan o'zgarishlarni amalga oshirdi.

Masalan, 1997-yil 27-avgustdagi "Ta'lim to'g'risida"gi qonunning 12-moddasi 1-4-sinflarni o'qitishga bag'ishlangan. O'zbekiston Respublikasida "Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi"ning 3.3.1-bandi uzluksiz ta'limni rivojlantirishda 1-4- sinflarda o'qitishni tashkil qilishning rejalari ko'rsatilgan.

Maktab ta'limi oldiga tamomila yangi maqsadlarning qo'yilishi matematika o'qitish mazmunining tubdan o'zgarishiga olib kelmoqda. Matematika boshlang'ich kursi mazmunida ham, darslik va qo'llanmalardan foydalanish metodikasida ham rivojlanish bo'lishini talab qiladi.

ASOSIY QISM

Matematika so'zi grekcha "mathema" so'zidan olingan bo'lib, uning ma'nosi "fanlarni bilish" demakdir. Matematika fanining o'rganadigan obyekti fazoviy shakllar va ular orasidagi miqdoriy munosabatlardan iboratdir. Maktab matematika kursining maqsadi o'quvchilarga ularning psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda matematik bilimlar tizimini berishdan iboratdir. Bu matematik bilimlar tizimi ma'lum usullari (metodika) orqali o'quvchilarga yetkaziladi.

Metodika grekcha so'z bo'lib, "metod" degani "yo'l" ma'nosini anglatadi. Matematika metodikasi pedagogika fanlari tizimiga kiruvchi pedagogika fanining tarmog'i bo'lib, jamiyat

tomonidan qo'yilgan o'qitish qonuniyatlarini matematika rivojining ma'lum bosqichida tatbiq qiladi. O'qitishda yangi maqsadlarning qo'yilishi matematika o'qitish mazmunining tubdan o'zgarishiga olib keladi. Boshlang'ich sinf o'quvchilariga matematikadan samarali ta'lim berilishi uchun o'qituvchi boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasini egallab, chuqur o'zlashtirmog'i zarur. Matematika boshlang'ich ta'lim metodikasining predmeti quyidagilardan iborat:

1. Matematika o'qitishdan ko'zda tutilgan maqsadni asoslash (nima uchun matematika o'qitiladi, o'rgatiladi).
2. Matematika o'qitish mazmunini ilmiy ishlab chiqish (nimani o'rgatish) bir tizimga keltirilgan bilimlar darajasini o'quvchilarning yosh xususiyatlariga mos keladigan qilib qanday taqsimlansa, fan asoslarini o'rganishda izchillik ta'minlanadi, o'quv ishlariga o'quv mashg'ulotlari beradigan yuklama bartaraf qilinadi, ta'limning mazmuni o'quvchilarning aniq bilim bilish imkoniyatlariga mos keladi.
3. O'qitish metodlarini ilmiy ishlab chiqish (qanday o'qitish kerak, ya'ni, o'quvchilar hozirgi kunda zarur bo'lgan iqtisodiy bilimlarni, malaka, ko'nikmalarni va aqliy faoliyat qobiliyatlarini egallab olishlari uchun o'quv ishlari metodikasi qanday bo'lishi kerak?)
4. O'qitish vositalari - darsliklar, didaktik materiallar, ko'rgazmali qo'llanmalar va o'quv texnika vositalaridan foydalanish (nima yordamida o'qitish).
5. Ta'limni tashkil qilishni ilmiy ishlab chiqish (darsni va ta'limning darsdan tashqari shakllarini qanday tashkil etish).

Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitishni qiziqarli va samarali qilish uchun turli xil metodlar mavjud. Bu metodlar o'quvchilarning e'tiborini tortish, ularning o'quv materialiga qiziqishini oshirish va matematikani o'rganishga bo'lgan ijobiy munosabatni shakllantirishga yordam beradi. Quyida boshlang'ich sinflar uchun matematika darslarini qiziqarli qilishning ba'zi metodlari keltirilgan:

1. O'yinlar va interaktiv faoliyatlar.

- **Matematika o'yinlari:** O'yinlar yordamida o'quvchilarni matematikaga qiziqtirish juda samarali bo'lishi mumkin. Masalan, "Matematik kartochkalar", "Xatolikni top" yoki "Matematik shaxmat" kabi o'yinlar orqali o'quvchilar ko'nikmalarini rivojlantirishi mumkin.
- **Interaktiv mashqlar:** Interaktiv qurilmalar (masalan, smart taxtalar, kompyuter yoki planshetlar) yordamida matematika masalalarini yechish o'quvchilarni faol ishtirok etishga undaydi.

2. Real hayotdan misollar keltirish.

- **Hayotiy vaziyatlar:** O'quvchilarga matematikani kundalik hayotda qanday qo'llashlarini ko'rsatish juda foydali. Masalan, pulni hisoblash, vaqtni o'qish, xarid qilishda miqdorlarni hisoblash kabi oddiy vaziyatlarda matematikani qo'llash orqali o'quvchilarni qiziqtirish mumkin.
- **Tabiat va atrof-muhitdan misollar:** Tabiatdagi shakllar (uchburchaklar, doiralalar, to'rtburchaklar) va ular orasidagi munosabatlarni o'rganish orqali matematikani real dunyo bilan bog'lash mumkin.

3. Vizual materiallardan foydalanish.

- **Rasm va diagrammalar:** Vizual materiallar o'quvchilarning tasavvurlarini kengaytiradi. Doiralari, uchburchaklar, shakllar va boshqa geometriya elementlari orqali ularni o'qitish o'quvchilarni qiziqtiradi.

- **Rangli qalamlar va markerlardan foydalanish:** Matematik formulalarni rangli materiallar bilan yozish va shakllarni ajratish orqali o'quvchilarni diqqatini jalb qilish mumkin.

4. Hikoyalar va dramatisatsiya.

- **Hikoyalar bilan darslar:** Matematika masalalarini hikoyalar orqali taqdim etish o'quvchilarni yanada qiziqtiradi. Masalan, "Oysha do'konga borganida qaysi mahsulotni sotib oldi?" kabi ssenariylar orqali masalalarni yaratish.

- **Drama va ro'l o'ynash:** O'quvchilarni matematika mavzularini ro'l o'ynash orqali o'rganishga undash, ularni masala yechishda ishtirok etishga rag'batlantiradi.

5. Grupplarga bo'lingan mashqlar.

- **Jamoaviy ish:** O'quvchilarni kichik guruhlariga bo'lib, birgalikda matematik masalalarni yechishga undash, ular orasida hamkorlik va o'zaro yordamni kuchaytiradi.

- **Tartibli munosabatlar:** Har bir o'quvchi uchun alohida masalalar berib, guruhlarda musobaqalar tashkil etish. Kim tezroq va to'g'ri yechimini topadi, shuni bilib olish o'quvchilarni qiziqtiradi.

6. Darslarni qiziqarli texnologiyalar bilan boyitish.

- **Matematik ilovalar:** Mobil ilovalar va onlayn platformalar yordamida o'quvchilar interaktiv tarzda masalalarni yechishadi. Bu o'quvchilarga matematikani o'rgatishda yangi yondashuvni yaratadi.

- **Virtual mashqlar:** Kompyuter o'yinlari yoki virtual muhitlarda matematik mashqlarni bajarish orqali o'quvchilarni o'rganishga undash mumkin.

7. O'quvchilarga tanlovlar berish

- **O'z-o'zini baholash:** O'quvchilarga turli xil masalalarni tanlash va ularni o'zlari yechish imkoniyatini berish, ular uchun o'z ustuvorliklarini ko'rsatish imkoniyatini yaratadi.

Bu metodlar yordamida boshlang'ich sinf o'quvchilari matematika faniga qiziqishlarini oshirib, muvaffaqiyatli o'rganishlari mumkin. Qiziqarli va interaktiv yondashuvlar o'quvchilarga yangi ma'lumotlarni qabul qilishni osonlashtiradi va ularni darslarga yanada faol ishtirok etishga undaydi.

XULOSA

Boshlang'ich matematika kursining eng muhim xususiyati uning amaliy yo'nalganligidir. Agar yuqori sinflarda matematika dasturining ba'zi masalalari nazariy xarakterda bo'lsa, boshlang'ich sinflarda har bir yangi tushuncha, xossa, qonun amaliy faoliyat uchun kiritiladi. Masalan 4-sinfda o'quvchilarning to'g'ri to'rtburchak tushunchasini o'zlashtirishlari ular endilikda to'g'ri to'rtburchak ta'rifini bilishlarini, uning alomatlarini mantiqiy keltirib

chiqarishni va ba'zi xossalarni isbotlashni bilishlarini, ta'rifi, alomatlari va xossalariiga doir amaliy masalalarni yechish uchun foydalana bilishlarini bildiradi. Boshlang'ich sinflarda o'quvchilar to'g'ri to'rtburchakning qarama-qarshi tomonlari tengligini o'lchash yo'li bilan aniqlaydilar va to'g'ri to'rtburchakni yasash, uning predmeti va yuzini o'lchash va hisoblashni o'rganadilar.

O'quvchilarda boshlang'ich maktabda shakllanadigan amaliy o'quvlardan ko'pligi maktab matematika kursi uchun asosiy ahamiyatga ega, lekin tasavvurlar haqida bunday deyish mumkin emas. Masalan, son haqida III va IV sinf o'quvchilari ega bo'lgan tasavvur tubdan farq qiladi. Biroq, quyidagi sinflarda shakllanadigan arifmetik amallarni yozma va og'zaki bajarish o'quvlaridan o'rta sinflarda ham, yuqorisinlarda ham foydalaniladi.

Shunday qilib, o'quvchilarda puxta amaliy o'quv va malakalarni shakllantirish boshlang'ich sinf o'qituvchisining asosiy vazifalaridan biridir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Jumayev Mamanazar Ergashevich, Tadjiyeva Zumrad G'iyosovna. Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasi. Toshkent-"Fan va texnologiya"-2005.
2. Ahmedov M., Ibragimov P., Abdurahmonova N., Jumayev M.E. Birinchi sinf matematika darsligida medodik qo'llanma. T.: "Uzinkomsentr", 2003.
3. Bikboyeva N.U va boshqalar. Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasi (Pedagogika bilim yurti talabalari uchun o'quv qo'llanma). T.: "O'qituvchi", 1996.
4. Jumayev M.E. Matematika o'qitish metodikasidan praktikum. T.: "O'qituvchi,2004.
5. 5.Jumayev E.E . Bolalarda matematik tushunchalarni shakllantirish nazariyasi. T.: "Ilm-Ziyo", 2005.
6. 1. Zhumaev Mamanazar Ergashevich, Tajieva Zumrad Giyasovna. Methods of teaching mathematics in primary schools. Tashkent-"science and technology"-2005.
7. 2. Akhmedov M., Ibragimov P., Abdurakhmanova N., Zhumaev M.E. Handbook of medicine in the textbook of mathematics of the first grade. T.: "Uzinkomsenter", 2003.
8. 3. Bikbaeva N.On and others. Methods of teaching mathematics in elementary grades (textbook for students of a pedagogical institution). T.: "Teacher", 1996.
9. 4. Zhumaev M.E. Workshop on methods of teaching mathematics. T.: "Teacher, 2004.
10. 5. Zhumaev E.E. Theory of the formation of mathematical concepts in children. T.: Nauka, 2005.